עידן חדש בסינגפור

written by יוסף רוזן | 06.06.2024

עיקרים

- ראש ממשלה חדש מונה בסינגפור, כצעד ראשון ליציאתה של משפחת לי מהמערכת הפוליטית באי, שבה שלטה מאז היווסדה.
- לקראת הבחירות בסינגפור, הצפויות להתקיים בנובמבר 2025, מפלגת השלטון PAP תיאלץ לראשונה להתמודד מול אופוזיציה מתחזקת.
- תקופת המעבר הפוליטית והשינויים הדמוגרפיים בסינגפור מהווים אתגר משמעותי לשימור המודל הסינגפורי, לא רק במישור הכלכלי, אלא גם ביחס למרקם החברתי העדין בעיר-המדינה.
- התפתחויות גאו-פוליטיות ברחבי העולם מסכנות את כלכלת השוק הפתוח של סינגפור. לנוכח היריבות הגוברת בין המעצמות, סינגפור תתקשה לתמרן בין יחסיה האסטרטגיים עם ארה"ב ושותפותיה לבין הקשרים המסחריים הענפים עם סין.
- השינויים שסינגפור עוברת מציבים אתגר משמעותי גם לקשריה עם מדינת ישראל. בעקבות המלחמה ישראל נתפסת כגורם שנוי במחלוקת וכסוגיה שמעוררת מתיחות בקרב המיעוטים השונים בסינגפור. כדי לחזק את הקשרים עימה, יש להשקיע בקשר עם הדור הצעיר ולהרחיב שיתופי פעולה תרבותיים וחינוכיים, לצד הקשרים הביטחוניים והטכנולוגיים.

זרמים פנימיים

עיר-המדינה סינגפור עוברת שינוי פוליטי משמעותי, כמעט שישים שנה לאחר היווסדה על ידי Lee Kuan Yew – שינוי שמסמן לא פחות מתחילתו של עידן חדש. סינגפור ידעה רק שלושה ראשי ממשלות, כולל האב המייסד של המדינה ובנו Lee Hsien Loong, שבכל תקופת שלטונם שימרו את השפעתם הפוליטית על ניווט המדינה לכיוון הרצוי מבחינתם: שימור יציבות פנימית, הימנעות מסכסוכים והתבססות כמעצמה כלכלית.

לאחרונה פינה לי את מקומו לסגנו, Lawrence Wong, כחלק מתהליך רחב יותר בסינגפור של חילופי דורות והתרחקות משפחת לי מקדמת הבמה הפוליטית. לי יישאר בקבינט לפחות עד הבחירות, למרות תהליך זה. חילופי הדורות, יחד עם אי-הוודאות הגאו-פוליטית הבינלאומית ובמרחב האינדו-פסיפי, מעמידים בפני המשך ההצלחה של המודל הסינגפורי אתגרים רבים, הן בזירת החוץ והן בזירת הפנים.

בזירה הפנימית, התקופה הקרובה עד לבחירות הבאות לראשות הממשלה תשמש את רה"מ וונג לביסוס כוחו במפלגה, בניסיון להוביל אותה לניצחון בבחירות. בבחירות האחרונות ב-2020

השיגה האופוזיציה רק עשרה מושבים, הרחק מהצבת איום ממשי על PAP (People's Action Party). אך בחינה של אחוזי ההצבעה מראה שלראשונה מאז עצמאותה של סינגפור זכתה האופוזיציה במרבית הקולות ב-21 אזורי הבחירה שבהם התמודדה. כמו כן, מספר מקרי שחיתות במפלגה השלטת פגעו בתדמיתה הנקייה וישמשו את האופוזיציה לקראת הבחירות בשנה הבאה.

על מנת לשמור על המשכיות ויציבות לפחות עד לבחירות הבאות, הצפויות להתקיים עד נובמבר 2025, וונג השאיר את מרבית חברי הקבינט במקומם. בנוסף, הוא מינה לסגניו את שר המסחר Gan ואת השר המתאם למדיניות כלכלית וסגן ראש הממשלה, Heng. גאן ניהל יחד עם וונג את צוות המשימה הלאומי להתמודדות עם מגפת הקורונה, ונחשב מקורב לראש הממשלה.

לצד זאת, תקופת המעבר עד לבחירות תהיה מבחן למרקם החברתי העדין בסינגפור, ובעיקר בין הרוב ממוצא סיני לבין המיעוטים המלאיים וההודיים, שמהווים כ-15 אחוזים ו-7.5 אחוזים מהאוכלוסייה בהתאמה, ואחרים שמשתייכים לקבוצה אירו-אסיאתית. לא מן הנמנע שיהיו גורמים אשר ינצלו תקופה זו כדי להגביר מאמצי השפעה בסינגפור, כפי שכבר קרה בעבר. כך למשל, לאחר פלישת רוסיה לאוקראינה והודעת שר החוץ של סינגפור כי בכוונתו להצטרף לסנקציות נגד רוסיה, הייתה עלייה בתכנים פרו-רוסיים ברשתות החברתיות שטענו כי התרחבות נאט"ו לאוקראינה בעידוד ארה"ב גרמה לפרוץ המלחמה. הודעות דומות האשימו את ארה"ב, טאיוואן ואוקראינה במשחק באש, והזהירו כי גם סינגפור עלולה להיכוות. במקביל, גם תכנים פרו-סיניים זכו לתפוצה רחבה סביב סוגיית טאיוואן. מאמצים אלה, שבחלקם כוללים גם סרטונים ערוכים מנאומי מייסד סינגפור, לי קואן יו, כשהוא מדבר לכאורה נגד המערב, גרמו לכל הפחות לחלקים בחברה הסינגפורית להטיל ספק בעמדת הממשלה כלפי רוסיה וסין. בסקר משנת 2022 מטעם מכון Pew שנערך בקרב 19 מדינות, נמצא כי סינגפור היא אחת מבין שלוש המדינות הבודדות בסקר הרואות את סין באור חיובי. סקר דומה מאותה שנה שהשווה בין סינגפור, קוריאה והפיליפינים מצא כי סינגפור היא היחידה מביניהן שרואה את סין באור חיובי יותר מאשר את ארה"ב.

בסינגפור ישנם אמצעים רגולטוריים להתמודד עם דיס-אינפורמציה והפצת תעמולה, ובראשם FICA (חוק משנת 2021 שנועד למנוע התערבות זרה), אך נראה כי לעת עתה אלה אינם מונעים את המשך המאמצים של סין, בעיקר ברשתות החברתיות, להשפיע על דעת הקהל במדינה. השפעה זו נועדה להרחיק את סינגפור מארה"ב, אך במקביל גם לממש את החזון של נשיא סין, Xi, לאחד את כל בני העם הסיני תחת מדינה אחת.

כמו כן, למרות ההצלחה הכלכלית של סינגפור ישנו אתגר אמיתי להגביר את הצמיחה במשק, שבשנה האחרונה ירדה ל-1.1 אחוזים בלבד, לעומת 3.6 אחוזים ב-2022. סינגפור, המרכז הפיננסי השלישי בגודלו בעולם, מושפעת באופן טבעי מההתפתחויות הגאו-פוליטיות הבינלאומיות, דוגמת היריבות בין ארה"ב לבין סין, פגיעה בשרשראות אספקה גלובליות ועוד.

במקביל, היא נאלצת להתמודד גם עם קושי דמוגרפי משמעותי. בסינגפור מתגוררת אוכלוסייה

של 5.92 מיליון איש, ומתוכם כ-4.15 מיליון תושבים משמע, כ-30 אחוזים מהאוכלוסייה הם תושבים זרים. יתרה מכך, בשנת 2023 הייתה ירידה של כמעט 6 אחוזים בשיעור הילודה, ולראשונה בהיסטוריה שיעור הפוריות נמוך מ-1. האטת הילודה, לצד העלייה בתוחלת החיים, מציבה אתגר בפני החברה בסינגפור, שהולכת ומזדקנת. יש לכך משמעויות בכל הקשור לכוח העבודה הזמין בסינגפור, האפשרות להגברת ההגירה אליה, וכן להרחבת השירותים הסוציאליים והתמריצים הניתנים על ידי הממשלה.

האתגרים הגאו-פוליטיים

סינגפור מנסה לשמור על דרך ביניים בין הקשרים הכלכליים הענפים עם סין שותפת הסחר המרכזית שלה, שבאופן חריג נמצאת בעודף מסחרי מולה לבין ארה"ב, שעימה היא מנהלת קשרים ביטחוניים ואסטרטגיים קרובים. סינגפור היא מוקד של חדשנות, והיא מתקשה לשמור על דרך הביניים מול שתי המדינות בשל התפתחויות כגון הפעילות התוקפנית של סין בים סין הדרומי, ובכלל במרחב האינדו-פסיפי, וכן המאמצים של ארה"ב לגבש קואליציות ייעודיות להגנה על טכנולוגיות מתקדמות ורגישות.

המשך היריבות בין ארה"ב לבין סין, כמו גם המלחמה בין רוסיה לבין אוקראינה וההתפתחויות במזרח התיכון, מגבירים את החשש מהידרדרות למלחמה גם בטאיוואן. סינגפור מקיימת קשרים טובים מאוד הן עם סין והן עם טאיוואן, והיא תשאף לתמוך במאמצים מדיניים שימנעו מלחמה באזור מלחמה שתסכן את רציפות שרשראות האספקה הגלובליות. גישה זו תואמת גם את תפיסת סינגפור בנוגע למלחמה באוקראינה: ראש הממשלה היוצא לי טען כי רוסיה ואוקראינה אינן יכולות לנצח במלחמה, אך גם אינן יכולות להרשות לעצמן להפסיד, ולכן אין מנוס ממציאת פתרון מדיני לסכסוך.

ראש הממשלה וונג התייחס גם הוא למציאות הגאו-פוליטית הנוכחית, וטען כי המערכת הבינלאומית עוברת שינוי דרמטי ומהלכים לערעור הסדר העולמי המוכר לנו. לכן, לדבריו, יש להיערך לחוסר יציבות וסכסוכים כפי שרואים במרחבים אחרים. בה בעת, סינגפור נתפסת כגורם ניטרלי, ותחת וונג תמשיך להתמקד בתיווך ובמניעת סכסוכים. בנוסף, כדי לשמר את מעמדה הייחודי היא תמשיך לנקוט יוזמה ולהפגין מעורבות גוברת במסגרות אזוריות בתחומים שבהם היא נחשבת גורם מוביל, כגון סייבר, שבבים מתקדמים, לוויינות וטכנולוגיות נוספות. דוגמה לכך היא דיאלוג שנגרי-לה השנתי לביטחון, שסינגפור אירחה לאחרונה, שבמסגרתו התקיים שיח ראשון מזה זמן בין קברניטי ההגנה של ארה"ב וסין.

הקשר עם ישראל

לאתגרים שתוארו לעיל יש השלכות משמעותיות גם על היחסים הקרובים בין מדינת ישראל לבין סינגפור. בקרב האליטות הוותיקות בסינגפור שמור לישראל מקום מיוחד במורשת התקומה של סינגפור, עם עצמאותה ממלזיה. בשנותיה הראשונות, כשהייתה חשופה לסיכונים אסטרטגיים

וביטחוניים, פנתה סינגפור לישראל על מנת שזו תסייע לה בבניין הכוח הצבאי, ובהמשך גם בבניין המשטרה. היועצים הישראלים שנשלחו לעיר-המדינה הצעירה כונו "מקסיקנים", על מנת לא לעורר את זעמן של השכנות מלזיה ואינדונזיה, שעד היום אינן מקיימות יחסים דיפלומטיים עם ישראל.

הזהירות מצד סינגפור במתן פומביות ליחסים עם ישראל ליוותה את הקשרים עימה מאז היווסדה של עיר המדינה. עקב כך, באופן טבעי הקשר העמוק בין ישראל לסינגפור נשען על שיתוף הפעולה הביטחוני, שנשמר תחת מעטה של חשאיות מסוימת, לצד פעילות ענפה במחקר ופיתוח, כולל בענף התעשייתי-אזרחי, ובשנים האחרונות גם בתחומים טכנולוגיים רבים אחרים.

בשל זהירות זו, הביקור הראשון וההיסטורי של ראש ממשלת סינגפור בישראל התקיים רק ב-2016, וביקור גומלין התקיים שנה לאחר מכן. העובדה כי ביקורים אלה לא גררו תרעומת מצד אינדונזיה ומלזיה הובילו את סינגפור גם להחליט סוף-סוף על פתיחת שגרירות רשמית בישראל. ואכן, לאחר שנים רבות שבהן היה שגריר לא-תושב אחראי על ישראל ממקום מושבו בסינגפור, לפני כשנה פתחה סינגפור את שגרירותה ומינתה שגריר ראשון, שהחל את תפקידו לאחר ה-7 באוקטובר.

בעקבות המלחמה בעזה, סינגפור מתמודדת עם לחצים גדולים מצד שכנותיה לצמצם את קשריה עם ישראל. לצד זאת, הציבור בסינגפור, בדגש על המוסלמים, ניזון מערוצי חדשות אנטי-ישראליים ותכנים מעוותים ברשתות החברתיות, בעיקר טיק-טוק הסינית, שמציבות את ישראל כסוגיה שנויה במחלוקת. כך, גם התבטאויות רשמיות בחודשים האחרונים מדגישות יותר את הצורך בהפסקת אש והפסקת הפעילות ברפיח נוכח המשבר ההומניטרי בעזה, יחד עם קריאה לשחרור החטופים. סינגפור גם שיגרה סיוע הומניטרי לעזה שכלל מזון ותרופות.

שילוב האתגרים שמדינת ישראל מתמודדת איתם כעת, במקביל לתהליכים שסינגפור עוברת מבית, מחייב ריכוז מאמץ מצד הממשלה בירושלים לטפח את הקשר עם הדור הצעיר בסינגפור, שעבורו התפקיד שמילאה ישראל בתקומת סינגפור הוא זיכרון רחוק וכבר פחות רלוונטי. בעקבות המלחמה בעזה, סינגפור מגלה רגישות גבוהה יותר לרחשים בקרב המיעוט המוסלמי במדינה, ועל כן נזהרת בפומביות היחסים עם ישראל יותר מאי פעם. אם לא יינקטו צעדים משמעותיים להתמודדות עם מגמה זו, מדינת ישראל עלולה לאבד תוך עשור או שניים את אחת מידידותיה הקרובות ביותר באסיה.

כמו כן, על אף חשיבות שיתוף הפעולה הביטחוני העמוק בין המדינות, הוא אינו בעל יכולת לתת מענה לקשר המאותגר בין העמים. לכן יש להשקיע עוד יותר בשיתופי פעולה אזרחיים, וכן בפעילויות תרבות ואקדמיה (למשל חילופי סטודנטים, משלחות צעירים) על מנת להרחיב את בסיס היחסים בין העמים ולקדם שיתופי פעולה במסגרות ופרויקטים אזוריים שתכליתם חיבור האינדו-פסיפיק והמזרח התיכון, למשל מול מדינות הסכמי אברהם או כהרחבה של I2U2.